

1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista.

Varhaiskasvatuspalvelut muodostuvat kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta toiminnasta kuten avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta.

1.1 Päivähoito

Päivähoitoa järjestetään laissa määriteltynä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Nykyisin puhutaan myös avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. Päivähoito voi olla kunnallista tai yksityistä. Palvelut voivat olla hyvinkin monimuotoisia vaihdellen muutamasta tunnista ympärivuorokautiseen hoitoon. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on Suomessa lakisääteinen oikeus saada vanhempien valinnan mukaan joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki. Laki päivähoidosta on vuodelta 1973.

1.2 Kotihoidon tuki

Kansaneläkelaitoksen maksamaa kotihoidon tukea voi saada perhe, jonka alle 3-vuotias lapsi hoidetaan kotona. Kotihoidon tukea voidaan maksaa myös muista perheen alle kouluikäisistä lapsista, jotka eivät ole kunnallisessa päivähoitossa. Tukea saadakseen ei vanhempien tarvitse itse hoitaa lasta vaan hoitaja voi olla muu henkilö. Kotihoidon tuki lakkaa kun nuorin lapsi täyttää kolme vuotta.

Lasten kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha ja perheen tuloista riippuen hoitolisä. Lisäksi sinun kannattaa tiedustella kotikunnastasi kuntalisää. Hoitorahaa maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta erikseen. Hoitoraha on

- yhdestä alle 3-vuotiaasta 336,67 e/kk
- muista perheen alle 3-vuotiaista lapsista kustakin 100,79 e/kk
- yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 64,77 e/kk kustakin.

1.3 Yksityisen hoidon tuki

Kansaneläkelaitos maksaa yksityisen hoidon tukea alle kouluikäisen lapsen hoidosta silloin kun lasta hoidetaan muualla kuin kunnallisessa päivähoitossa. Päivähoidon tarjoaja voi olla yksityinen päiväkotitoiminta, yksityinen perhepäivähoitaja tai yksityinen henkilö, jonka kanssa vanhemmat ovat tehneet työsopimuksen. Yksityisen päivähoidon hinta määräytyy palvelua tuottavan toimijan hinnoittelun mukaan.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on 171,40 e/kk/lapsi. Hoitolisä maksetaan perheen bruttotulojen perusteella, ja se on enintään 144,14 e/kk/lapsi. Hoitoraha ja -lisä maksetaan erikseen jokaisesta lapsesta, jolla on oikeus tukeen. Tuki voi olla enintään lapsen hoitomaksun suuruinen. Lisäksi kotikunta saattaa maksaa kuntalisää.

1.4 Päivähoitomaksut

Päivähoitosta peritään perheen tulojen ja koon mukaan määräytyvä maksu. Ylin kokopäivähoidon kuukausimaksu on perheen ensimmäiseltä lapselta 264 euroa kuukaudessa ja ikäjärjestyksessä seuraavalta lapselta 238 euroa kuukaudessa. Seuraavista lapsista maksu on 20 prosenttia

ensimmäisen lapsen laskennallisesta kokopäivähoidon maksusta. Perheen ensimmäiseksi lapseksi katsotaan aina nuorin päivähoitopalveluja käyttävä lapsi. Alin perittävä maksu on 24 euroa.

Osa-aikaisesta hoidosta peritään kunnan päättämin perustein hoitoaikaan suhteutettu kokopäivähoidon maksua alempi maksu.

2. Tilastotietoa päivähoidosta

Suomessa oli 226 958 lasta päivähoidossa vuonna 2011. Noin 63 prosenttia suomalaisista lapsista oli joko kunnallisessa tai yksityisessä päivähoidossa. Lapsista enemmistö oli kunnallisessa päivähoidossa.

2.1 Päivähoidossa olevien eri-ikäisten lasten määrissä isoja eroja

Kunnallisessa ja yksityisessä päivähoidossa olleiden eri-ikäisten lasten määrissä on isoja eroja. Alle 1-vuotiaat lapset hoidetaan pääsääntöisesti kotona. Kaksivuotiaista lapsista oli päivähoidossa jo 52 prosenttia ja viisivuotiaista lapsista 78 prosenttia. Esiopetusikäisistä kuusivuotiaista lapsista runsas 70 prosenttia oli päivähoidossa.

3. Päiväkotien lukumäärä

Kunnallisia päiväkoteja oli 2 602 ja ryhmäperhepäiväkoteja 1 093 vuonna 2011. Yritysten ja järjestöjen ylläpitämiä yksityisiä päiväkoteja oli vuonna 2010 yhteensä 615.

Kunnan sosiaalipalvelujen henkilöstöstä 45 prosenttia (55 100) työskenteli lasten päivähoidon palveluissa vuonna 2011. Päivähoidon piirissä työskentelevistä oli valtaosa naisia. Lastentarhanopettajista (14 080) miehiä oli 2,6 prosenttia, perhepäivähoitajista (11 730) heitä oli alle puoli prosenttia vuonna 2011.

Perhepäivähoitajien keskiarvo-ikä oli 49 vuotta ja lastentarhanopettajien vastaava ikä oli 42 vuotta. Ammattiryhmistä perhepäivähoitajien osuus on laskenut, kun taas lastentarhanopettajien osuus on kasvanut viimeisten 10 vuoden aikana.

4. Henkilöstö ja kelpoisuus ja koulutus

Päiväkotien henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.

Päiväkodinjohtaja

Päiväkodin johtajan tehtävä on huolehtia siitä, että kasvatushenkilöstöllä on riittävä ammattitaito kasvatustilanteiden käymiseen ja lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen yhteistyössä huoltajien kanssa. Päiväkodin johtajalta, joka osallistuu ajoittain lapsiryhmässä työskentelyyn, antaa työntekijöille ammatillista ohjausta ja osallistuu yksittäisen päiväkodin varhaiskasvatuksen suunnitteluun, edellytetään lastentarhanopettajan kelpoisuutta sekä riittävää johtamistaitoa (3 §).

Lastentarhanopettaja

Lastentarhanopettajan tehtävissä painottuvat erityisesti opetukseen ja pedagogiikkaan liittyvät tehtävät, lapsiryhmien ohjaaminen, kotikasvatuksen tukeminen, psykososiaalinen työ sekä erityistä tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten hoidon ja tuen varmistaminen. Lastentarhanopettajan tehtävänä on toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä vastaaminen.

Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on yliopistossa suoritettu vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, taikka sellainen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi amk), johon sisältyy 60 opintopistettä varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneita opintoja. Yksittäiset tutkinnon lisäksi suoritettavat erilliset opinnot eivät tuota lastentarhanopettajan kelpoisuutta.

Erityislastentarhanopettaja

Erityislastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimuksena on tehtävän edellyttämä peruskoulutus ja sen lisäksi suoritettu soveltuva erikoistumiskoulutus tai jatkotutkinto. Erityislastentarhanopettajan tehtäviin kelpoisuuden tuottava erikoistumiskoulutus on yliopistossa suoritettavat erityisopettajan opinnot.

Lähihoitaja

Lähihoitajan tehtävissä painottuvat erityisesti hoito-, hoiva- ja huolenpitotehtävät.

- Kasvatuksen, opetuksen, esiopetuksen ja hoidon suunnittelu ja toteutus
- Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö perheen kanssa
- Kuntouttavan erityistuen toteuttaminen
- Perushoiva, hoiva ja huolenpito
- Osallistuminen kasvatukseen, opetuksen, esiopetuksen ja hoidon
- Osallistuminen lapsikohtaiseen varhaiskasvatuksen arviointiin ja seurantaan
- Osallistuminen päiväkodin toiminnan ja yhteistyökäytäntöihin
- Lapsen tukeminen esiopetukseen, kouluun tai toiseen hoitopaikkaan siirtymisessä

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnoista päivähoidon tehtäviin soveltuu lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelman mukaisesti suoritettu lähihoitajan tutkinto. Muu vastaava tehtävään soveltuva tutkinto on mm. lapsi- ja perhetyön perustutkinto, jonka tutkintonimike on lastenohjaaja.

5. Hallinnonalauudistus ja lainsäädäntö

Päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyvät vuoden 2013 alussa sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Samalla aloitettiin päivähoitolainsäädännön kokonaisuudistus.

Varhaiskasvatuksen kehittämistä ohjataan vuonna 2002 vahvistetuilla varhaiskasvatuksen valtakunnallisilla linjauksilla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU) ohjaavat kunnissa järjestettävän varhaiskasvatuksen sisältöä. Kunnat laativat paikalliset ja yksikkökohtaiset suunnitelmansa perusteiden pohjalta.

6. Esiopetus

Esiopetuksesta ja koululaisten aamu- ja iltapäivähoidosta säädetään perusopetuslaissa ja -asetuksessa. Esiopetusta annetaan lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna ja sen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta vahvistaa lasten oppimisedellytyksiä.

Kunnalla on lakiin perustuva velvollisuus järjestää esiopetusta. Vanhemmat ratkaisevat lapsen osallistumisen esiopetukseen. Esiopetus on osallistujille maksutonta.

Opetushallituksen vahvistamat valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet ohjaavat esiopetuksen sisällön suunnittelua ja toimivat perustana paikallisille opetussuunnitelmille.

Esiopetusta ovat kelpoisia antamaan pääsääntöisesti lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneet ja luokanopettajat.

7. JHL ja varhaiskasvatusalan kehittäminen

Vuoden 2013 JHL:n ammatillinen kärkihanke on varhaiskasvatusala. Tavoitteena on vaikuttaa aktiivisesti alan lainsäädännön ja osaamisen kehittämiseen sekä tuoda esille varhaiskasvatuspalveluiden merkitys yhteiskunnallisen hyvinvoinnin perustana.

JHL on vaatinut, että laki lasten päivähoidosta tulee uudistaa laiksi lasten varhaiskasvatuksesta. Uudessa laissa tulee määritellä selkeästi:

- varhaiskasvatuksen tavoitteet
- lapsen oikeudet
- varhaiskasvatuksen ja päivähoidon palvelurakenne ja palvelumuodot
- varhaiskasvatuksen sisällöt, arviointi ja järjestäminen
- varhaiskasvatuksen hallinto, -ohjaus, -kehittämis- ja johtamisjärjestelmät
- toiminnan laatukriteerit ja arviointi
- kriteerit toimintaympäristölle
- henkilöstö
- varhainen puuttuminen ja erityispalvelut
- yhteistyö ja yhteys esiopetukseen ja perusopetukseen
- yhteistyö sosiaali-, perhe- ja kasvatusalan toimijoihin

Alan osaamista tulisi JHL:n mielestä entisestään vahvistaa. Varhaiskasvatusalalla työskentelevät JHL:n jäsenet ovat pääasiassa hoito- ja huolenpitotehtävissä. JHL on painottanut, että henkilöstöllä on oltava riittävää osaamista lasten kasvun ja kehityksen kokonaisvaltaiseen tukemiseen, laaja-alaista osaamista kasvatukseen, opetukseen sekä hoitoon ja huolenpitoon. Henkilöstön vankka kasvatusosaaminen luo perustan laadukkaan toiminnan toteutumiselle. Pedagoginen prosessi on havainnointia, suunnittelua, toteuttamista ja arviointia, lapsen ikäkaudelle kehityksellisesti sopivien käytäntöjen kehittämistä ja niiden käyttöön ottamista oikea-aikaisesti, sopivassa tilanteessa. Kasvatukselliset ja opetukselliset käytännöt ottavat huomioon lapsen kehityksen ja oppimisen tavan ollen tilannespesifistä toimintaa.